

CYNGOR GWYNEDD – Adroddiad i Gabinet Cyngor Gwynedd

Teitl yr eitem:	Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 – Asesiad Perfformiad Panel
Aelod Cabinet:	Cyng. Dyfrig Siencyn
Swyddog perthnasol:	Dewi W. Jones, Rheolwr Gwasanaeth Cefnogi Busnes y Cyngor
Dyddiad y cyfarfod:	7fed Tachwedd 2023

1. Penderfyniad a Geisir:

Cytuno ar amserlen ar gyfer cynnal Asesiad Perfformiad Panel yn ystod tymor yr Hydref 2024 gan gomisiynu Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i gefnogi y gwaith.

2. Y rheswm pam fod angen i'r Cabinet wneud y penderfyniad:

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn gosod cyfrifoldeb ar Gynghorau i gynnal Asesiad Perfformiad Panel **unwaith** o fewn cylch etholiadol. Daeth y ddyletswydd i rym ym mis Mai 2022.

Nodir fod rhyddid i'r Cyngor benderfynu ar bwy ddylai gynnal a chydlynu'r asesiad panel ac ar ei amseriad felly mae angen arweiniad ar hynny. Mae'n angenrheidiol dilyn tair dyletswydd statudol wrth gynnal asesiad panel:

- Paratoi (pennu'r cwmpas, cylch gorchwyl, aelodaeth ayyb)
- Asesu (cynnal yr asesiad, cyflwyno canfyddiadau)
- Cam dilynol (llunio'r adroddiad terfynol, ymateb y cyngor)

Yn dilyn mabwysiadu newidiadau i'r Cyfansoddiad ynglŷn ag Asesiad Perfformiad Panel gan y Cyngor Llawn ar y 28ain o Fedi 2023 gosodwyd y swyddogaeth i drefnu a phenodi panel gyda'r Cabinet ond fod yr ymateb i'r adroddiad a'r argymhellion yn cael eu cadw i'r Cyngor Llawn.

Bydd cynnal yr asesiad gan gomisiynu corff allanol i wneud y gwaith yn debygol o gostio hyd at £25k.

3. Cyflwyniad a Rhesymeg

3.1 Cefndir/ Cyflwyniad

Fel y nodir uchod mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn gosod cyfrifoldeb ar Gynghorau i gynnal Asesiad Perfformiad gan Banel unwaith o fewn cylch etholiadol.

Mae'r ddyletswydd hon yn gysylltiedig gyda'r ddyletswydd i fod yn cynnal hunanasesiadau blynyddol ar berfformiad. Yn yr un modd bydd yr asesiad gan banel yn edrych yn benodol ar y graddau y mae'r Cyngor:

- yn gweithredu ei swyddogaethau'n effeithiol:
- yn defnyddio ei adnoddau yn ddarbodus, effeithlon ac effeithiol: ac
- â threfniadau llywodraethu effeithiol ar waith i sicrhau'r uchod.

3.2 Rhesymeg a chyfiawnhad dros argymell y penderfyniad

Beth fydd yr asesiad yn edrych arno?

Mater i'r Cyngor fydd penderfynu ar gwmpas y gwaith gan ystyried unrhyw heriau sydd wedi eu hamlygu mewn hunanasesiadau, archwiliadau gan archwilwyr allanol a materion sydd ar ein cofrestr risg.

Bydd yr asesiad yn edrych ar dystiolaeth er mwyn galluogi aelodau'r panel i ddod i gasgliad ynghylch y graddau y mae'r Cyngor yn cyfarch y 3 gofyn perfformiad a nodir yn 3.1 uchod. Mae'r tabl isod yn nodi'r gofynion perfformiad ynghyd a'r egwyddorion arweiniol ar gyfer y gofynion a nodir yn y Fethodoleg Drafft sydd wedi ei chyhoeddi gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) yn ddiweddar. Bydd cyfres o gwestiynau wedyn o dan wahanol themâu y bydd angen i'r Panel roi ystyriaeth iddynt.

<p>Gofyniad Perfformiad Un: Y graddau y mae'r cyngor yn gweithredu ei swyddogaethau'n effeithiol.</p> <p>Egwyddor Arweiniol: Mae'r cyngor yn hunanymwybodol ac yn gallu dangos ei fod yn cyflawni ei swyddogaethau yn unol â'r cyd-destun lleol, rhanbarthol a chenedlaethol. Lle mae angen gwella, mae ymyraethau addas wedi'u dynodi heb oedi, a dylent gyflawni'r canlyniadau a ddymunir.</p> <p>Ystyriaethau i'r Panel Cwestiynau ar y themâu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arweinyddiaeth • Cynllunio Corfforaethol a Chynllunio Gwasanaeth • Rheoli Perfformiad
<p>Gofyniad Perfformiad Dau: Y graddau y mae'r cyngor yn defnyddio'i adnoddau'n ddarbodus, yn effeithiol ac yn effeithlon.</p> <p>Egwyddor Arweiniol: Mae adnoddau'n cael eu halinio'n effeithiol i gynorthwyo'r cyngor i gyflawni ei amcanion a'i swyddogaethau statudol ac mae'r cyngor yn gallu dangos ei fod yn sicrhau gwerth am arian.</p> <p>Ystyriaethau i'r Panel Cwestiynau ar y themâu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cynllunio Corfforaethol a Chynllunio Gwasanaeth • Digidol a data. • Cynllunio Ariannol • Y Gweithlu • Caffael • Risg a Sicrwydd • Asedau

Gofyniad Perfformiad Tri: Y graddau y mae gan y cyngor drefniadau llywodraethu effeithiol ar waith i sicrhau gofynion perfformiad un a dau.

Egwyddor Arweiniol: Mae trefniadau llywodraethu clir a chadarn, sy'n annog diwylliant agored a thryloyw sy'n croesawu prosesau craffu a herio adeiladol.

Ystyriaethau i'r Panel

Cwestiynau ar y themâu:

- Gwerthuso
- Arweinyddiaeth
- Diwylliant sefydliadol
- Llywodraethu Ariannol
- Y Gallu i Wella

Bydd yr asesiad yn gyfuniad o waith pen desg ynghyd â chyfweliadau a gwaith ar safle. Fel rhan o'r asesiad mae'n bosibl y bydd y Panel yn awyddus i gwrdd ag ystod eang o aelodau, swyddogion a rhanddeiliaid megis yr Arweinydd, Holl Aelodau Cabinet, Prif Weithredwr, Cyfarwyddwyr, Penaethiaid, Grwpiau Ffocws amrywiol a swyddogion o sefydliadau partner.

Nodir nad oes disgwyliad i'r Cyngor baratoi unrhyw ddeunydd ychwanegol ar gyfer yr asesiad ond bydd y panel angen mynediad i nifer o ffynonellau gwybodaeth a dogfennau sydd eisoes yn bodoli. Ceir rhestr o ddogfennau sy'n debygol o gynnwys megis Cynllun y Cyngor (cyfredol a blaenorol), adroddiadau statudol blynyddol a luniwyd gan y Cyngor ar gyfer y tair blynedd ddiwethaf, yn cynnwys Adroddiadau Perfformiad Blynyddol, Adroddiad Hunanasesiad, Datganiad Llywodraethu Blynyddol, Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Cymdeithasol, Adroddiadau arolygu a rheoleiddio allanol (ar gyfer y tair blynedd ddiwethaf) a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig.

Yn ystod cyfnod yr asesiad bydd adborth dyddiol yn cael ei roi i'r Prif Weithredwr a'r Arweinydd ar gynnydd y gwaith.

Ar ddiwedd yr asesiad bydd cyflwyniad ar y prif ganfyddiadau a'r argymhellion yn cael ei gyflwyno. Yn ogystal, bydd adroddiad ysgrifenedig yn cael ei chyflwyno (lle bydd cyfle i'r Cyngor wirio ei gywirdeb ffeithiol) a'r Cyngor sy'n gyfrifol am gyhoeddi'r adroddiad terfynol.

Bydd angen i'r Cyngor hefyd baratoi ymateb i'r adroddiad a'r argymhellion fel y nodir yn y canllawiau statudol.

Y Panel ac amseriad yr adolygiad

Mae'r nifer fydd ar y panel i'w benderfynu gan y Cyngor ond yn debygol o gynnwys 4-6 person. Bydd angen cynnwys Cadeirydd annibynnol, cymar o'r sectorau cyhoeddus, preifat neu wirfoddol ehangach, uwch swyddog llywodraeth leol sy'n gwasanaethu ar hyn o bryd (lefel PW neu Gyfarwyddwr) ac uwch aelod etholedig (o'r tu allan i'r Cyngor).

Rhagwelir y bydd angen ymrwymiad amser o hyd at 8 diwrnod gwaith i Gadeirydd y Panel a 6 diwrnod gwaith i weddill yr aelodau.

Y Cabinet fydd yn gyfrifol am sefydlu'r cylch gorchwyl ar gyfer yr asesiad a phenderfynu ar yr enwebiadau ar gyfer y Panel. Mae opsiwn i gomisiynu Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) i gefnogi'r gwaith hyn trwy helpu i ddod o hyd i banel addas o gymheiriaid a hefyd darparu Swyddog Gwella i gefnogi a hwyluso gwaith y panel yn ystod proses yr Asesiad Perfformiad Panel ar ei hyd. Rhagwelir y bydd cost oddeutu **£22,000 i £24,000** (Ffigwr ar gyfer 2023/24) yn gysylltiedig (Panel o 4-6 wedi eu cefnogi gan Swyddog Gwelliant). Bydd angen enwebu 1 swyddog o fewn y Cyngor fel pwynt cyswllt.

Yr opsiwn arall fyddai i drefnu a chydlynu'r asesiad ein hunain gan adnabod aelodau addas i'r Panel. Byddai oblygiadau adnoddau ynghlwm a hyn o ran amser swyddogion i baratoi, cydlynu a chynnal yr asesiad ynghyd â chostau ar gyfer aelodau o'r panel.

Credir fod y gefnogaeth a gynigir gan CLILC yn cynnig gwerth am arian gan sicrhau ein bod hefyd yn cynnal asesiad fydd yn gyson hefo awdurdodau eraill. Ar hyn o bryd noda mwyafrif awdurdodau Cymru eu bwriad i ddefnyddio'r gefnogaeth a gynigir. Byddant hefyd hefo mynediad i bŵl o bobl addas i fod yn aelod o'r panel.

Rydym wedi derbyn sicrwydd gan CLILC y bydd aelodau o'r Panel ar ein cyfer ni yn medru'r Gymraeg (er mae'n debyg y bydd dipyn yn llai o aelodau posibl). Bydd y Swyddog Gwelliant yn medru'r Gymraeg hefyd.

Mater i'r Cyngor yw penderfynu pryd y mae'n awyddus i gynnal yr adolygiad ond mae'n rhaid iddo gael ei gynnal unwaith yn ystod cylch etholiadol sy'n golygu y byddwn angen cynnal un cyn Mai 2027.

Mae'r Tîm Rheoli a'r Cabinet eisoes wedi cynnal trafodaethau anffurfiol ar y mater yn ystod yr haf ac yn awgrymu cynnal yr asesiad yn ystod **Hydref 2024** gan gomisiynu CLILC i gydlynu a hwyluso'r gwaith. Byddwn wedi paratoi 3 neu 4 hunanasesiad erbyn hynny a dylai roi digon o gyfle i ni gynnal yr asesiad ac ymateb i unrhyw argymhellion cyn yr etholiadau llywodraeth leol nesaf.

3.3 Camau nesaf

Wedi derbyn cadarnhad ar yr amserlen a phwy ddylai gynnal a chydlynu'r gwaith byddwn yn rhoi trefniadau yn eu lle er mwyn cynnal yr asesiad panel gan lunio rhaglen waith manwl.

4. Sylwadau Swyddogion Statudol

4.1 Prif Swyddog Cyllid

Gwelir o'r adroddiad gall y gwaith hwn gostio hyd at £25,000 i'r Cyngor a nid wyf yn ymwybodol o unrhyw gyfraniad ariannol uniongyrchol ar ffurf grant fyddai'n ariannu'r gwaith. Fodd bynnag, credaf fod comisiynu'r gwaith gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn debygol o roi mwy o werth am arian i'r Cyngor na cheisio defnyddio adnoddau mewnol i ymgymryd â'r gwaith statudol hwn o ystyried y pwysau gwaith sydd ar

swyddogion, ac sy'n debygol iawn o gynyddu dros y blynyddoedd nesaf. Nid oes gennyf felly wrthwynebiad i'r penderfyniad a geisir.

4.2 Swyddog Monitro

Mae'r adroddiad yma yn cynrychioli y cam ymarferol cyntaf i gynnal yr asesiad perfformiad panel, rhan o'r gyfundrefn newydd ddaeth i rym dan Deddf Lywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Addaswyd y Cyfansoddiad i briodoli y trefniadau yma i'r Cabinet ac mae'r argymhellion yn caniatáu cychwyn ar y gwaith mewn modd priodol.